

Onder Ons

Bijles voor de Indische klas

Plekken van herinnering

▶ Twee jaar lagere school in Nederlands-Indië heeft Anneke Hendriksz achter de rug als de oorlog uitbreekt. Ze krijgt onderwijs in het jappenkamp, maar dat schiet tekort. In 1946 komt ze in Den Haag terecht. Anneke krijgt les in een Indische klas aan de Antonie Duyckstraat waar Wim Willems onlangs over schreef. Meester Jansen stoomt de groep klaar voor het voortgezet onderwijs.

TACO VAN DER MARK
DEN HAAG

Het is een kippen-eindje van het grote huis aan de Frankenslag naar het Haagsch Genootschap in de Antonie Duyckstraat. De wandeling van Anneke Hendriksz (1933) met haar één jaar oudere vriendin Els Rövekamp voert van het ene Indische onderkomen naar het andere. De

was de enige mogelijkheid dat wij op de zolder les kregen.

Met hun jassen aan en warme sjaals om proberen de ongeveer dertig Indische leerlingen de winter van 1946 te overleven. „Het was onze eerste winter in Nederland en direct bleek het een ongelooflijk strenge winter te zijn. Zelfs de Nederlandse meester hield zijn jas aan. We vrozen er bijna weg. Vooral omdat de ramen kapot waren en er

hart voor zijn leerlingen. „Hij was vriendelijk en gaf iedereen individueel bijles. Een geduldige en gedreven man die met iedereen het beste voor had. In Indië deed je precies was de juf vertelde. In Den Haag was de sfeer bij meester Jansen vrijer. Er mocht meer.”

Zo herinnert ze zich als de dag van gisteren de eerste sneeuw. „Iemand uit de klas riep dat het sneeuwde. Direct rende iedereen naar de ramen en keek zijn ogen uit. Meester Jansen was iets aan het uitleggen, maar begreep dat hij daar maar beter mee kon ophouden. Hij wachtte niet op de pauze, maar stuurde ons naar buiten. ‘Ga maar lekker een half uur spelen’, zei hij. Ik weet nog dat het van die lekkere droge sneeuw was waar je makkelijk sneeuwballen van kon maken. Nadat we waren uitge-raasd, gingen we weer naar binnen. Meester Jansen was een flexibel mens.”

De Indische tussenklas wordt bevolkt door kinderen tussen de twaalf en zestien jaar. Anneke behoort met haar dertien jaar tot het gemiddelde. Voor alle leerlingen geldt dat enig bijspijkerwerk geen overbodige luxe is. „In Indië had ik twee klassen lagere school gehad. Toen brak de oorlog uit die mijn ouders, mijn zusje en ik in het kamp doorbrachten. Vooral met de hoofdvakken taal, rekenen, aardrijkskunde en geschiedenis liep ik achter.”

De lessen die ze in het jappenkamp had gevolgd, hadden haar niet voor een leer-achterstand kunnen behoeven. „Het onderwijs was in handen van franciscaner nonnen. Die hadden een gedegen opleiding waar een Nederlands-hervormd meisje als ik het nodige van kon opsteken. Maar het was te weinig.”

In het kamp in Tjimahi had ze de nodige levenservaring opgedaan. Het alert zijn om de Japanse bezetter niet tegen de schenen te schoppen, het voorzichtig manoeuvreren: het gaf haar een wijsheid voor het leven mee. „Aan de ene kant was ik zo groen als gras toen ik met de Johan van Oldebarnevelt in 1946 in Nederland aankwam. Aan de andere kant had ik ook veel levenservaring opgedaan.”

Wim Willems

Bijzondere plekken belicht

Wim Willems, hoogleraar sociale geschiedenis en bedenker van de serie *Stadskind* die de afgelopen jaren in de Haagse Courant verscheen, belicht in *Plekken van Herinnering* bijzondere Haagse plaatsen. Elke twee weken ver-

schijnt er een aflevering.

Op de tussenliggende zaterdagen komt de lezer aan het woord. Dat kan zijn door publicatie van een aangeleverd verhaal of door een door de redactie gemaakt verhaal met (een) lezer(s).

Anneke Hendriksz in haar huidige woning. FOTO THEO BÖHMERS

twee vriendinnen wonen vanaf augustus 1946 met andere Indische familieleden in een kapitaal pand in het Statenviertel. Dagelijks lopen ze vandaar naar de christelijke school in de Antonie Duyckstraat. En net als thuis is het daar Nederlands-Indië in het klein. Want op de overvolle school worden de Indische leerlingen op de zolder ondergebracht. „De school barstte uit zijn voegen. Dus

tot overmaat van ramp geen verwarming was,” zegt Anneke Hendriksz in haar appartement in het Bezuideenhout waar houten Indische soldaatjes en prachtige boeddha- en ganeshbeeldjes een Indische sfeer oproepen.

De meester was meneer Jansen. Zijn voornaam weet ze niet meer, wel dat hij uit de Wieringermeer kwam. Hij was het prototype van de schoolmeester met een groot

De bedoeling van de tussenklas is dat de leerlingen worden klaargestoomd voor het voortgezet onderwijs. Anneke Hendriksz heeft er alle vertrouwen in dat ze naar de hbs zal gaan. Maar het toelatings-examen blijkt zwaarder dan verwacht. Aardrijkskunde blijkt het grote struikelblok. „Ik was vergeten dat er een strokartonfabriek in Hoogveen stond. Om van die ellendige Groningse plaatsnamen als Hoogezand Sappemeer maar te zwijgen. Daar had ik als Indisch kind natuurlijk helemaal niets mee,” lacht ze.

Ze scoort een ‘vette onvoldoende’, al krijgt ze nog wel een pluim voor haar kennis van Indië. „Ja, dat was natuurlijk weer niet zo moeilijk voor mij.”

De toelatingsexamens zorgen ervoor dat de Indische groep van de Antonie Duyckstraat uit elkaar valt. Sommigen gaan naar de hbs, anderen naar de huishoudschool en weer anderen gaan naar de mulo, zoals Anneke Hendriksz.

Zij komt al snel over de teleurstelling van de afwijzing van de hbs heen, zeker omdat ook haar vriendin Els Rövekamp naar dezelfde mulo gaat. Later volgt ze onderwijs aan de school voor huishoudkunde.

De twee vriendinnen hebben het goed naar hun zin in Den Haag. Van discriminatie is geen sprake, zeker niet omdat op de school ook Indische leerkrachten werken die er flink de wind onder hebben. „Daar hoefde je niet iets uit te halen. Het contact met de Nederlandse kinderen verliep zonder problemen. We hadden bijvoorbeeld ook gezamenlijke pauzes. Dat was in de tussenklas onmogelijk. In het Haagsch Genootschap had de Indische klas op een ander tijdstip pauze dan de overige kinderen. Er vonden in die tijd veel knokpartijen plaats tussen Indische kinderen en de Scheveningse jeugd.”

Anneke Hendriksz is in haar tienerjaren een gelukkig kind. „Ik vond Den Haag een

heerlijke stad. Elke zomer brachten we door aan het strand. En de Scheveningse haven was ook een favoriet stekje. Daar hebben we heel wat gevaren met vrienden en vriendinnen,” zegt ze, terwijl ze in oude fotoalbums bladerd en tal van kiekjes laat zien van Den Haag en Scheveningen in de jaren veertig en vijftig. „De thee-dansants in het Kurhaus, de optredens van Pia Beck, ze maakten een onvergetelijke indruk. Scheveningen was ‘the place to be’.”

Ook op sportief gebied leeft ze zich uit. Hockeyen op de terreinen bij Klein Zwitserland, tennissen in de Hout-rusthallen en zwemmen bij HZPC aan de Mauritskade. Wat ook een onweerstaanbare aantrekkingskracht uitoefent, is het dak van het pand aan de Frankenslag. Een foto laat de vriendinnen Anneke en Els zien, zittend op het dak. „Ik weet niet hoe we daar opkwamen. We deden het gewoon. Voor het mooie uitzicht, denk ik.”

